

Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNE ODVJETNICE
JULIANE KOKOTT
od 2. lipnja 2016.¹

Predmet C-185/15

**Marjan Kostanjevec
protiv
F&S Leasing, GmbH**

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputilo Vrhovno sodišče Republike Slovenije (Vrhovni sud Republike Slovenije))

„Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Uredba (EZ) br. 44/2001 – Vremensko područje primjene – Protutužba zbog stjecanja bez osnove – Stvari koje se odnose na ugovore – Mjesto izvršenja obveze“

I – Uvod

1. Sud u ovom predmetu rješava slučaj koji je, u pogledu postupka, ali i činjenica, posve neuobičajen i za koji mu je sud koji je uputio zahtjev podnio različita prethodna pitanja koja se sva odnose na Uredbu (EZ) br. 44/2001².
2. Prethodna pitanja odnose se, kao prvo, na to može li se tužbeni zahtjev, kojim potrošač, kojemu je prvotno bilo naloženo plaćanje, nakon ukidanja naloga za isplatu zahtijeva od suprotne strane zbog stjecanja bez osnove povrat iznosa koji je isplatio, smatrati protutužbom u smislu navedene uredbe. Kao drugo, u ovom predmetu radi se o tumačenju sudske nadležnosti nad potrošačkim ugovorima i ugovornim odnosima u smislu Uredbe br. 44/2001.
3. Prije nego zapravo odgovori na prethodna pitanja, Sud treba osim toga ispitati može li se Uredba br. 44/2001, s obzirom na to da je tužba za isplatu protiv potrošača podnesena prije pristupanja Republike Slovenije Europskoj uniji 1. svibnja 2004., uopće primijeniti na ovaj slučaj.

1 — Izvorni jezik: njemački

2 — Uredba Vijeća od 22. prosinca 2000. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.).

II – Pravni okvir

A – Pravo Unije

1. Uredba br. 44/2001

4. Uvodnom izjavom 11. Uredbe br. 44/2001 određuje se:

„Propisi o nadležnosti moraju biti izuzetno predvidljivi i utemeljeni na načelu da se nadležnost uglavnom utvrđuje prema domicilu tuženika [...]”

5. Člankom 5. Uredbe br. 44/2001 predviđa se:

„Osoba s domicilom u državi članici može u drugoj državi članici biti tužena:

1. (a) u stvarima [koje] se odnose na ugovore, pred sudom u mjestu u kojemu [je izvršena ili] treba biti izvršena obveza;

(b) u svrhe ove odredbe, osim ako nije drukčije ugovoreno, mjesto izvršenja obveze je:

— u slučaju kupoprodaje robe, mjesto u državi članici u kojemu je, u skladu s ugovorom, roba isporučena ili je trebala biti isporučena,

— u slučaju pružanja usluga, mjesto u državi članici u kojemu su, u skladu s ugovorom, usluge pružene ili su trebale biti pružene;

(c) ako se ne primjenjuje podstavak (b), primjenjuje se podstavak (a);

6. Člankom 6. Uredbe br. 44/2001 određuje se:

„Osoba s domicilom u državi članici može biti tužena: [...]”

3. ako je riječ o protutužbi koja proizlazi iz istog ugovora ili činjeničnog stanja kao i prvotna tužba, pred sudom na kojemu je u tijeku prvotni postupak; [...]”

7. Člankom 15. stavkom 1. Uredbe br. 44/2001 predviđa se:

„U stvarima [koje] se odnose na ugovor koji sklapa osoba – potrošač, u svrhe za koje se može smatrati da su izvan njezine profesionalne djelatnosti, nadležnost se utvrđuje odredbama ovog odjeljka [...] ako:

(a) je riječ o ugovoru o kupoprodaji robe s obročnom otplatom cijene; ili

(b) je riječ o ugovoru o zajmu s obročnom otplatom ili o ugovoru o bilo kakvom drugom obliku kredita, sklopljenim za financiranje prodaje robe; ili

(c) u svim drugim slučajevima, ako je ugovor sklopljen s osobom koja se bavi trgovačkom ili profesionalnom aktivnošću u državi članici u kojoj potrošač ima domicil ili ako na bilo koji drugi način usmjerava takvu aktivnost prema toj državi članici ili prema većem broju država uključujući i tu državu članicu, a ugovor pripada u područje takvih aktivnosti.”

8. U skladu s člankom 16. Uredbe br. 44/2001 odredba o sudskoj nadležnosti nad potrošačkim ugovorima „ne [utječe] na pravo podnošenja protutužbe pred sudom na kojemu je, u skladu s odredbama ovog odjeljka, pokrenut prvotni postupak”.

9. Člankom 28. Uredbe br. 44/2001 određuje se:

„[...] Ako se pred sudovima različitih država članica vode povezani postupci, s postupkom mogu zastati svi sudovi osim onog pred kojim je započet prvi postupak.

[...]

3. Za potrebe ovog članka, postupci se smatraju povezanim ako među njima postoji toliko bliska veza da postoji interes da se odvijaju zajedno i da bude donesena jedna sudska odluka, kako bi se izbjegla opasnost donošenja nepomirljivih sudskih odluka zbog vođenja odvojenih postupaka.”

10. Prijelazna odredba članka 66. stavka 1. Uredbe br. 44/2001 glasi:

„Ova se Uredba primjenjuje samo na pravne postupke koji su započeti i na isprave koje su službeno sastavljene ili registrirane kao autentične isprave nakon njezina stupanja na snagu.”

2. Uredba br. 864/2007 („Rim II”)

11. U uvodnoj izjavi 7. Uredbe br. 864/2007³ navodi se:

„Područje primjene u materijalnom smislu i odredbe ove Uredbe bi trebale biti u skladu s Uredbom Vijeća (EZ) br. 44/2001 [...] te s instrumentima koji uređuju koje se pravo primjenjuje na ugovorne obveze.”

12. Člankom 10. stavkom 1. Uredbe br. 864/2007 određuje se:

„Ako se izvanugovorna obveza nastala zbog neopravdanog bogaćenja uključujući primitak neopravdanih iznosa, tiče odnosa koji postoji između stranaka, poput primjerice odnosa koji proizlazi iz ugovora ili protupravnog postupanja koje je usko povezano s tim neopravdanim bogaćenjem, za nju vrijedi pravo koje se primjenjuje na taj odnos.”

3. Uredba br. 593/2008 (Rim I)

13. Uvodna izjava 7. Uredbe br. 593/2008⁴ glasi:

„Sadržajni bi opseg i odredbe ove Uredbe trebali biti u skladu s Uredbom Vijeća (EZ) br. 44/2001 [...] i Uredbom [Rim II].”

14. Člankom 12. stavkom 1. Uredbe br. 593/2008 predviđa se:

„Mjerodavno pravo za ugovor na temelju ove Uredbe posebno regulira: [...]

(e) posljedice ništavosti ugovora.”

3 — Uredba Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze („Rim II”) (SL 2007., L 199, str. 40.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 73.).

4 — Uredba Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (Rim I) (SL 2008., L 177, str. 6.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 109.).

B – Nacionalno pravo

15. U skladu sa slovenskim obveznim pravom onaj, koji se bez pravne osnove obogati na štetu drugoga, obvezan je vratiti što je primio, ako je to moguće, a ako nije, nadoknaditi vrijednost ostvarene koristi. Obveza vraćanja odnosno nadoknađivanja vrijednosti predviđena pravom o stjecanju bez osnove postoji i kada netko nešto primi na osnovi uvjeta koji je kasnije ukinut.

III – Glavni postupak i prethodno pitanje

16. Stranke glavnog postupka sklopile su 14. siječnja 1994. ugovor o financijskom *leasingu* na kojem davatelj *leasinga* temelji svoj zahtjev za isplatu. Taj je zahtjev davatelj *leasinga* prvi put podnio 1995. pravnim putem protiv korisnika *leasinga*, a 2004. dobio nalog koji je nakon odbijene žalbe postao pravomoćan i izvršan. Stranke su se 2006. dogovorile o isplati iznosa od 18 678,45 eura radi izvršenja tog naloga.

17. Međutim, korisnik *leasinga* osporio je presudu za isplatu dodatnim raspoloživim pravnim lijekom⁵. Vrhovno sodišče Republike Slovenije (Vrhovni sud Republike Slovenije) ukinulo je na temelju tog pravnog lijeka 9. srpnja 2008. presude kojima je davatelju *leasinga* odobren zahtjev za isplatu i vratilo predmet prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje. U toj je fazi postupka korisnik *leasinga* podnio protutužbu protiv davatelja *leasinga* u kojoj je tražio povrat iznosa od 18 678,45 eura uvećanog za kamate, a svoj je tužbeni zahtjev utemeljio na stjecanju bez osnove s obzirom na to da je presuda iz 2004., kojom je udovoljeno zahtjevu davatelja *leasinga*, ukinuta.

18. Nakon što je predmet vraćen na ponovno suđenje, zahtjev za isplatu davatelja *leasinga* bio je pravomoćno odbijen. Međutim, zahtjevu korisnika *leasinga* udovoljeno je na prvostupanjskom, odnosno drugostupanjskom sudu. Davatelj *leasinga*, koji time nije uspio u postupku, obratio se sudu koji je uputio zahtjev i osporio međunarodnu nadležnost slovenskih sudova za tužbeni zahtjev korisnika *leasinga*.

19. U tim je okolnostima sud koji je uputio zahtjev uputio Sudu Europske unije sljedeća prethodna pitanja:

- „1. Treba li pojam protutužbe, u smislu članka 6. stavka 3. Uredbe br. 44/2001, tumačiti na način da obuhvaća i tužbu koja je kao protutužba podnesena po nacionalnom pravu nakon što je, u revizijskom postupku⁶, ukinuta pravomoćna i izvršna presuda donesena u postupku po prvotnoj tužbi tuženika⁷ te je isti predmet vraćen prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje, a tužitelj⁸ svojom protutužbom zbog stjecanja bez osnove traži povrat iznosa koji je bio dužan isplatiti na temelju ukinute presude?
2. Treba li pojam stvari „koja se odnosi na ugovor koji sklapa osoba-potrošač” iz članka 15. stavka 1. Uredbe br. 44/2001 tumačiti na način da obuhvaća i situaciju u kojoj potrošač podnosi tužbu zbog stjecanja bez osnove kao protutužbu po nacionalnom pravu u vezi s prvotnom tužbom u kojoj je riječ o stvari koja se odnosi na ugovor koji sklapa osoba-potrošač u smislu spomenute odredbe Uredbe br. 44/2001, pri čemu tužitelj – potrošač svojom tužbom traži povrat iznosa koji je bio dužan isplatiti na temelju (kasnije) ukinute presude donesene u postupku po prvotnoj tužbi tuženika te traži povrat iznosa koji potječe iz stvari koja se odnosi na ugovor koji sklapa osoba-potrošač?

5 — Taj slovenski pravni lijek naziva se u točki 3. zahtjeva za prethodnu odluku „revizija”; u sporu se u skladu s njemačkim razumijevanjem pojma radi prije o zahtjevu za ponavljanje postupka koji je već pravomoćno završen.

6 — U pogledu pojma revizije vidjeti bilješku 5.

7 — Ovdje se misli na davatelja *leasinga* i protutuženika.

8 — Ovdje se misli na korisnika *leasinga* i protutužitelja.

3. Ako se u opisanom slučaju nadležnost ne može utemeljiti niti na pravilima o nadležnosti za protutužbu niti na pravilima o nadležnosti za potrošačke ugovore,

- (a) treba li pojam ‚stvari koje se odnose na ugovore‘ iz članka 5. stavka 1. Uredbe br. 44/2001 tumačiti na način da obuhvaća i tužbu koju tužitelj podnosi zbog stjecanja bez osnove, ali koju podnosi kao protutužbu po nacionalnom pravu, u vezi s prvotnom tužbom tuženika koja se odnosi na ugovorni odnos između stranaka, pri čemu je predmet zahtjeva koji se odnosi na stjecanje bez osnove povrat iznosa koji je bio dužan isplatiti na temelju (kasnije) ukinute presude donesene u postupku po prvotnoj tužbi tuženika te stoga povrat iznosa koji potječe iz stvari koja se odnosi na ugovore;

te, ako je na prethodno pitanje moguće odgovoriti potvrdno,

- (b) u opisanom slučaju, treba li nadležnost prema mjestu u kojem treba biti izvršena obveza, u smislu članka 5. stavka 1. Uredbe (EZ) br. 44/2001, utvrđivati na temelju pravila primjenjivih na izvršenje obveza koje proizlaze iz zahtjeva koji se temelji na stjecanju bez osnove?”

IV – Pravna ocjena

20. Sud koji je uputio zahtjev pita, kao prvo, o sudskoj nadležnosti za protutužbu, kojom korisnik *leasinga* zahtijeva povrat isplate, a drugim pitanjem o nadležnosti nad potrošačkim ugovorima. Treće pitanje postavlja samo u slučaju da je odgovor na prva dva pitanja negativan, a drugi dio trećeg pitanja samo u slučaju da je odgovor na njegov prvi dio potvrđan.

21. Sva prethodna pitanja odnose se na tumačenje Uredbe br. 44/2001. Međutim, s obzirom na tijek postupka, koji je naveo sud koji je uputio zahtjev, nije samo po sebi jasno, treba li Sud odgovoriti na ta pitanja. Naprotiv, upitno je može li navedena uredba, s obzirom na svoje vremensko područje primjene, uopće biti relevantna za glavni postupak.

22. Uredba br. 44/2001 stupila je na snagu na području Slovenije pristupanjem Slovenije Uniji 1. svibnja 2004⁹. Međutim, postupak protiv korisnika *leasinga* koji je podnio protutužbu seže do 1995., odnosno u razdoblje prije pristupanja Republike Slovenije Europskoj uniji.

23. Stoga prije razmatranja prethodnih pitanja treba najprije razjasniti primjenjivost Uredbe br. 44/2001 na ovaj slučaj. Ako se uredba ne primjenjuje, nepotrebno je odgovarati na prethodna pitanja jer u tom slučaju nisu povezana s postupkom pred sudom koji je uputio zahtjev i hipotetska su¹⁰.

A – Vremensko područje primjene Uredbe br. 44/2001

24. Uredba br. 44/2001 primjenjuje se na temelju svojeg članka 66. samo na pravne postupke koji su započeti *nakon stupanja na snagu te uredbe*.

25. Stoga je očito da se Uredba ne primjenjuje na prvotni zahtjev davatelja *leasinga* za isplatu iz 1995.

9 — U pogledu vremenskog područja primjene Uredbe br. 44/2001 vidjeti presudu Wolf Naturprodukte (C-514/10, EU:C:2012:367, t. 19.) i mišljenje nezavisnog odvjetnika P. Cruza Villalóna u istom predmetu (C-514/10, EU:C:2012:54, t. 25).

10 — Vidjeti presudu Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, t. 21. i navedenu sudsku praksu).

26. Međutim, prethodna pitanja ne odnose se izravno na taj zahtjev davatelja *leasinga* za isplatu. Naprotiv, odnose se na protutužbu korisnika *leasinga* koju je on podnio 2008. kada je slovenski spor nakon pravomoćno završenog postupka vraćen prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje. U tom je trenutku Uredba br. 44/2001 već bila primjenjiva u Republici Sloveniji.

27. Stoga je presudno radi li se kod tog zahtjeva za pravnu zaštitu o samostalnom „pravnom postupku” u smislu članka 66. Uredbe br. 44/2001 i je li on, bez obzira na to što je cijeli postupak počeo 1995., obuhvaćen vremenskim područjem primjene te uredbe.

28. Europska komisija ne dijeli to mišljenje. Smatra da postupak treba uzeti u obzir kao cjelinu i vremenski ga smjestiti prije nego što je Uredba br. 44/2001 stupila na snagu u Sloveniji. Stoga smatra da su prethodna pitanja nedopuštena.

29. Međutim, takvo opće stajalište nije ni nužno ni očigledno.

30. Kao prvo, postupak koji se vodio protiv korisnika *leasinga* bio je već pravomoćno završen prije nego je 2008. vraćen prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje. Stoga je već s obzirom na to da pravomoćnost priječi ponovno suđenje u istoj stvari upitno treba li s obzirom na pravo Unije uopće poći od toga da je postupak kontinuirano trajao od 1995. ili treba, naprotiv, smatrati da je postupak, koji je već prekinut, ponovno otvoren 2008., dakle, u trenutku kada je Uredba br. 44/2001 već bila primjenjiva u Sloveniji.

31. Kao drugo, članak 66. Uredbe br. 44/2001, za razliku od članka 30. stavka 1.¹¹, ne oslanja se uopće na podnošenje (prvog) akta kojim se pokreće postupak, već na pokretanje određenog pravnog postupka. Ako je postupak pokrenut nakon stupanja na snagu te uredbe, Uredba se u skladu sa svojim člankom 66. primjenjuje na taj postupak.

32. Iz članka 66. Uredbe ne može se zaključiti da se time misli samo na *prvi* zahtjev u složenom postupku koji uključuje više zahtjeva. Nadalje, ako se u skladu s presudom Danvaern Production¹² pod pojmom „pravni postupak” podrazumijeva samostalni zahtjev za pravnu zaštitu koji nadilazi samo odbijanje argumenata protivne stranke, isticanje zahtjeva pred sudom zbog stjecanja bez osnove protiv protivne stranke moglo bi se lako svrstati pod pojam „pravni postupak” u smislu članka 66. Uredbe br. 44/2001.

33. Tom zaključku ne protivi se ni okolnost da se u članku 66. Uredbe br. 44/2001 u nekim jezičnim verzijama ne upotrebljava pojam „tužba”, već pojam „postupak”¹³. Naime, čak ni iz uporabe izraza „postupak” ne proizlazi da tužba i protutužba moraju u svrhu članka 66. tvoriti jedinstven kontinuirani postupak. Čak i ako bi pravni sustavi nekih država članica išli u tom smjeru, to ne bi bilo protivno ovdje predloženom autonomnom tumačenju članka 66.

34. Stoga valja pretpostaviti da je zahtjev za prethodnu odluku, čija se sva pitanja odnose na zahtjev zbog stjecanja bez osnove koji je korisnik *leasinga* podnio u 2008., obuhvaćen vremenskim područjem primjene Uredbe br. 44/2001.

35. Stoga prethodna pitanja nisu hipotetska i na Sudu je da odgovori na njih.

11 — Ta odredba odnosi se na razgraničenje nadležnosti nekoliko sudova, pred kojima su uzastopno pokrenuti postupci, a osim toga, odnosi se samo na odjeljak 9. poglavlja II. Uredbe, kojem ne pripada predmetni članak 66.

12 — Presuda Danvaern Production (C-341/93, EU:C:1995:239, t. 18.)

13 — Vidjeti, na primjer, englesku („legal proceedings”), švedsku („rättsliga förfaranden”) i slovensku („pravne postopke”) verziju. Međutim, francuska, talijanska i španjolska verzija terminološki se oslanjaju na pojam „action judiciaire” (sudski postupak).

B – Prvo prethodno pitanje

36. Svojim prvim prethodnim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita je li za zahtjev za pravnu zaštitu, kao što je onaj u glavnom postupku, mjerodavna sudska nadležnost za protutužbu iz članka 6. stavka 3. Uredbe br. 44/2001.

37. Stoga, osim opće definicije pojma pravnog instituta protutužbe, treba u nastavku ispitati odnosi li se zahtjev zbog stjecanja bez osnove korisnika *leasinga* na „isti ugovor ili činjenično stanje kao i prvotna tužba [davatelja *leasinga*]”.

1. Pojam protutužbe iz članka 6. stavka 3. Uredbe br. 44/2001

38. Pojam protutužbe u smislu članka 6. stavka 3. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti autonomno. Sud ga je u predmetu *Danvaern Productions* konkretizirao u tom pogledu da vrijedi za zaseban zahtjev za osuđujuću presudu u odnosu na tužitelja i koji se može prema potrebi „odnositi na iznos viši od onoga koji traži tužitelj te se može postaviti čak i ako je tužiteljev zahtjev odbijen”¹⁴.

39. Stoga se protutužba mora moći razdvojiti od tužiteljeve tužbe i odnositi na zaseban nalog¹⁵.

40. U ovom slučaju treba pretpostaviti da je taj uvjet ispunjen.

41. Zahtjev za povrat isplate predstavlja zapravo autonoman zahtjev korisnika *leasinga*, kojim se želi dobiti zaseban nalog davatelju *leasinga* da vrati ono što mu je neosnovano isplaćeno. Takav zahtjev stoga ne predstavlja tek način obrane protiv tužbe za isplatu suprotne strane.

2. Izraz „proizlazi iz istog ugovora ili činjeničnog stanja kao i prvotna tužba”

42. Članak 6. stavak 3. Uredbe br. 44/2001 osim toga zahtijeva da protutužba „proizlazi iz istog ugovora ili činjeničnog stanja kao i prvotna tužba”.

43. Sud dosada još nije iscrpno tumačio izraz „proizlazi iz istog ugovora ili činjeničnog stanja kao i prvotna tužba”¹⁶. I taj izraz treba tumačiti, uzimajući u obzir ciljeve Uredbe br. 44/2001, pri čemu se ipak nije potrebno pozivati na sudsku praksu koja se odnosi na članak 28. te uredbe¹⁷.

44. Svrha posebne sudske nadležnosti za protutužbu jest da strankama omogući da isti sud u istom postupku odluči o njihovim međusobnim zahtjevima¹⁸ ako se ti zahtjevi temelje na zajedničkom činjeničnom kontekstu i stoga „proizlaze iz ugovora sklopljenog između stranaka ili činjeničnog stanja na kojem se temelji tužba [kojom se pokreće postupak]”¹⁹.

45. Taj uvjet ispunjen je u ovom slučaju. Naime, zahtjev za povrat, koji se postavlja u protutužbi, proizlazi iz ugovora o *leasingu* iz kojeg je izveden tužbeni zahtjev za isplatu.

14 — Vidjeti presudu *Danvaern Production* (C-341/93, EU:C:1995:239, t. 12.).

15 — Vidjeti mišljenje nezavisnog odvjetnika P. Légera u predmetu *Danvaern Production* (C-341/93, EU:C:1995:139, t. 26.).

16 — Vidjeti rješenje u predmetu *Reichling*, koje se odnosi na zahtjev za prethodnu odluku koji je bio očito nedopušten (C-69/02, EU:C:2002:221).

17 — I u toj se odredbi postavlja pitanje „povezanosti” dvaju postupaka. Točno je da se članak 28. stavak 3. odnosi u skladu sa svojim tekstom („Za potrebe ovog članka”) i svojim položajem koji ima u strukturi akta, *isključivo* na postupovnu situaciju u kojoj postoji rizik od proturječnih odluka jer su pred različitim sudovima različitih država članica pokrenuti međusobno povezani postupci. Međutim, pri podnošenju protutužbe u istom postupku ne postoji rizik proturječnih odluka.

18 — Vidjeti mišljenje nezavisnog odvjetnika P. Légera u predmetu *Danvaern Production* (EU:C:1995:139, t. 7. i 35.).

19 — Izvješće o Konvenciji od 17. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima koje je sastavio P. Jenard (SL 1979., C 59, str. 1., 28.).

46. Zahtjev za povrat isplate, koja je izvršena radi ispunjavanja obveze za koju je postojao pravni naslov, svakako je zahtjev zbog stjecanja bez osnove, ali se može smatrati da proizlazi iz ugovora o *leasingu* jer zahtjev zbog stjecanja bez osnove ne bi nastao da nije bilo ugovora o *leasingu* i isplate koja je izvršena radi njegova ispunjenja.

47. Osim toga, za odgovor na pitanje postoji li dovoljna povezanost s ugovorom sklopljenim između stranaka, mogu se uzeti u obzir ocjene iz Uredbe br. 593/2008 o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (Rim I) i Uredbe br. 864/2007 o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze (Rim II). Uredbe Rim I i Rim II polaze, naime, obje od načela da se za vraćanje isplate zbog stjecanja bez osnove treba primijeniti pravo koje se primjenjuje na ugovor na kojem se temelji ta isplata²⁰ i stoga smatraju da zahtjev zbog stjecanja bez osnove proizlazi u konačnici iz ugovora za čije je ispunjenje izvršena predmetna isplata.

48. S obzirom na to čini se razumljivim da se i kod protutužbi zbog stjecanja bez osnove u okviru članka 6. stavka 3. Uredbe br. 44/2001 polazi od odgovarajućeg jedinstva i izvorne veze s ugovorom.

49. S obzirom na sva prethodna razmatranja, na prvo prethodno pitanje valja odgovoriti na način da pojam „protutužb[a] koja proizlazi iz istog ugovora [...] kao i prvotna tužba” u smislu članka 6. stavka 3. Uredbe br. 44/2001 obuhvaća i tužbu koja je podnesena nakon što je ukinuta pravomoćna i izvršna presuda donesena u postupku po prvotnoj tužbi sadašnjeg tuženika te je isti predmet vraćen prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje, a kojom sadašnji tužitelj na temelju stjecanja bez osnove zahtijeva povrat iznosa koji je platio na temelju kasnije ukinute presude donesene u postupku po prvotnoj tužbi.

C – Drugo prethodno pitanje

50. Drugim prethodnim pitanjem sud koji je uputio zahtjev traži pojašnjenje radi li se kod tužbe potrošača, koju on podnosi kao protutužbu zbog stjecanja bez osnove u pogledu stvari koja se odnosi na ugovor koji sklapa osoba-potrošač u smislu Uredbe br. 44/2001, također o stvari koja se odnosi na ugovor koji sklapa osoba-potrošač.

1. Dopuštenost drugog prethodnog pitanja

51. Sud koji je uputio zahtjev nije ograničio to pitanje samo na situaciju, što ovdje nije slučaj, da sud negativno odgovori na pitanje sudske nadležnosti za protutužbu.

52. Međutim, u ovom slučaju, odgovor na drugo prethodno pitanje ne bi trebao više biti relevantan jer za glavni postupak ionako vrijedi sudska nadležnost za protutužbu u skladu s člankom 6. stavkom 3. Uredbe br. 44/2001 i već stoga treba potvrdno odgovoriti na pitanje o međunarodnoj nadležnosti slovenskih sudova.

2. Podredno: ocjena merituma drugog prethodnog pitanja

53. Podredno treba kratko ispitati drugo pitanje i razmotriti pravnu prirodu zahtjeva zbog stjecanja bez osnove podnesenog u obliku protutužbe sa stajališta sudske nadležnosti nad potrošačkim ugovorima.

20 — Sa stajališta sustavnosti, članak 12. stavak 1. točka (e) Uredbe Rim I treba pritom u slučaju ništetnih ugovora imati prednost u odnosu na članak 10. stavak 1. Uredbe Rim II (vidjeti NomosKommentar-BGB/Leible, članak 12. Uredbe Rim I, t. 35. i dodatna upućivanja).

54. Što se tiče sudske nadležnosti nad potrošačkim ugovorima, Sud je primijenio široki pristup i pod taj pojam uvrstio i takve zahtjeve koji su samo „blisko povezani” s potrošačkim ugovorima²¹. Zahtjev za pravnu zaštitu, kao što je onaj u glavnom postupku, kojim se zahtijeva povrat isplate radi ispunjenja potrošačkog ugovora, u ovom slučaju ugovora o financijskom *leasingu*, blisko je povezan s potrošačkim ugovorom.

55. S obzirom na sva prethodna razmatranja, na drugo prethodno pitanje valja odgovoriti da pojam stvari „koja se odnosi na ugovor koji sklapa osoba-potrošač” u smislu članka 15. stavka 1. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da obuhvaća i zahtjev potrošača zbog stjecanja bez osnove, koji je povezan s tužbom koja je pokrenuta protiv njega u nekom drugom predmetu koji se odnosi na potrošački ugovor i kojim zahtijeva povrat iznosa koji je bio dužan platiti na temelju kasnije ukinute presude donesene u tom drugom predmetu koji se odnosi na potrošački ugovor.

D – Treće prethodno pitanje

56. Svojim trećim pitanjem sud koji je uputio zahtjev pita primjenjuje li se (i ako da, kako) pravilo o sudskoj nadležnosti nad ugovornim odnosima iz članka 5. stavka 1. Uredbe br. 44/2001 kada korisnik *leasinga* kao u glavnom postupku podnosi zahtjev zbog stjecanja bez osnove.

57. Budući da se nadležnost slovenskih sudova može temeljiti i na pravilima o sudskoj nadležnosti za protutužbe i na pravilima o sudskoj nadležnosti za potrošačke ugovore, nije potrebno odgovoriti na treće pitanje. Podredno ga valja kratko ispitati.

1. Prvi dio trećeg prethodnog pitanja

58. Pojam „stvari koje se odnose na ugovore” u smislu članka 5. stavka 1. Uredbe br. 44/2001 odnosi se, kao prvo, na bilo koju obvezu koju osoba dobrovoljno prihvati u odnosu na drugu osobu²². Međutim, članak 5. stavak 1. Uredbe br. 44/2001 ne obuhvaća pritom samo izravne ugovorne obveze, već i sekundarne obveze, kao što su zahtjevi za naknadu štete ili zahtjevi za povrat isplate koji zamjenjuju neispunjenu ugovornu obvezu²³.

59. Nedavno je Sud u predmetu Profit Investment SIM u tom pogledu pojasnio da „tužba radi proglašenja ništavosti ugovora i povrat iznosa pogrešno isplaćenih na temelju tog ugovora potpadaju pod ‚stvari koje se odnose na ugovore’ u smislu te odredbe”²⁴ i pritom se osvrnuo na „uzročn[u] vez[u] između prava na povrat i ugovornog odnosa”²⁵.

60. Taj pristup može se bez daljnjega prenijeti na predmet o kojem treba odlučiti u ovom slučaju, iako se u njemu ne radi o ništetnom ugovoru u strogom značenju te riječi, već o plaćanju za koje zbog ukidanja naloga za isplatu više ne postoji pravni temelj.

61. Stoga na prvi dio trećeg prethodnog pitanja treba odgovoriti da se izraz „stvari koje se odnose na ugovore” iz članka 5. stavka 1. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da obuhvaća i tužbu, kao što je u glavnom postupku, koju korisnik *leasinga* podnosi zbog stjecanja bez osnove.

21 — Vidjeti nedavnu presudu Hobohm (C-297/14, EU:C:2015:844, t. 33.).

22 — Vidjeti presude Handte (C-26/91, EU:C:1992:268), Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, t. 23.) i Engler (C-27/02, EU:C:2005:33, t. 48. i 50.).

23 — Vidjeti presudu de Bloos (C-14/76, EU:C:1976:134).

24 — Presuda Profit Investment SIM (C-366/13, EU:C:2016:282, t. 58.)

25 — Presuda Profit Investment SIM (C-366/13, EU:C:2016:282, t. 55.)

2. Drugi dio trećeg prethodnog pitanja

62. Drugi dio trećeg prethodnog pitanja odnosi se na utvrđivanje mjesta izvršenja predmetnog zahtjeva.

63. Budući da se u ugovoru o financijskom *leasingu*, koji je predmet glavnog postupka, na koji se veže zahtjev zbog stjecanja bez osnove, ne radi ni o kupoprodajnom ugovoru²⁶ ni o ugovoru o pružanju usluga u smislu članka 5. stavka 1. točke (b)²⁷, mjesto izvršenja određuje se u ovom slučaju na temelju članka 5. stavka 1. točke (c) u vezi s točkom (a), odnosno na temelju nacionalnog prava koje se primjenjuje na podneseni zahtjev²⁸.

64. Budući da se u sudskoj praksi u slučaju sekundarnih zahtjeva mjerodavnom smatra ona obveza čije se neispunjenje iznosi kao razlog na kojemu se temelje zahtjevi²⁹, čini se potrebnim da se i u slučaju zahtjeva zbog stjecanja bez osnove zbog plaćanja bez pravne osnove uzme u obzir mjesto izvršenja prvotne (navodne) obveze plaćanja. U istom smjeru upućuju i ocjene iz članka 12. stavka 1. točke (e) Uredbe Rim I, na temelju kojih i posljedice neuspjelog ugovora (na primjer, njegovo poništenje) podliježu pravu koje se primjenjuje na ugovor³⁰.

65. Stoga bi na drugi dio trećeg prethodnog pitanja trebalo odgovoriti da se mjesto izvršenja obveze u smislu članka 5. stavka 1. točke (a) Uredbe br. 44/2001 utvrđuje na temelju pravila nacionalnog prava koja se primjenjuju na izvršenje prvotne ugovorne obveze plaćanja za koje se sada traži povrat.

V – Zaključak

66. S obzirom na sva prethodna razmatranja predlažem Sudu, s obzirom na to da je samo odgovor na prvo prethodno pitanje relevantan za odlučivanje, da na prethodna pitanja odgovori kako slijedi:

67. Pojam „protutužb[a] koja proizlazi iz istog ugovora [...] kao i prvotna tužba” u smislu članka 6. stavka 3. Uredbe br. 44/2001 obuhvaća i tužbu koja je podnesena nakon što je ukinuta pravomoćna i izvršna presuda donesena u postupku po prvotnoj tužbi sadašnjeg tuženika te je isti predmet vraćen prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje, a kojom sadašnji tužitelj na temelju stjecanja bez osnove zahtijeva povrat iznosa koji je platio na temelju kasnije ukinute presude donesene u postupku po prvotnoj tužbi.

26 — U pogledu zahtjeva isporuke robe vidjeti presudu Car Trim (C-381/08, EU:C:2010:90, t. 32. i sljedeće).

27 — Prepuštanje prava intelektualnog vlasništva nije usluga; u tom pogledu vidjeti presudu Falco Privatstiftung (C-533/07, EU:C:2007:257, t. 29.).

28 — Vidjeti presudu Tessili/Dunlop (C-12/76, EU:C:1976:133, t. 13. i 15.), u pogledu mogućnosti primjene te sudske prakse na članak 5. stavak 1. točku (a) Uredbe br. 44/2001 vidjeti presudu Falco Privatstiftung (C-533/07, EU:C:2007:257, t. 47. i sljedeće).

29 — Vidjeti presudu De Bloos (C-14/76, EU:C:1976:134, t. 13. i 14.).

30 — Vidjeti u tom pogledu točku 46. ovog mišljenja, i Rauscher/Leible, *EuZPR/EuIPR* (2011), t. 30. i dodatna upućivanja.